

Πρόλογος:

Μια Εργασία που Έμεινε στη Μέση

Τη δεκαετία του 1960, η ρωσική αποστολή του Σπούτνικ στο διάστημα έδωσε ώθηση σε ένα μαζικό κίνημα για την ανάπτυξη καινοτομιών στις θετικές επιστήμες και τα μαθηματικά στα αμερικανικά σχολεία. Στις δεκαετίες του 1980 και 1990, ο ανατέλλων ήλιος της Ιαπωνίας και άλλων ασιατικών οικονομιών οδήγησε σε προτροπές για αντιγραφή των ιαπωνικών εκπαιδευτικών μεθόδων –να γίνει πιο εντατική η δουλειά στο σχολείο, να επεκταθεί η επιρροή της τυποποιημένης εξέτασης και να αυξηθεί ο αριθμός των ωρών φοίτησης κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Την προηγούμενη δεκαετία, οι ταχύτατα αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ινδίας και της Κίνας οδήγησαν σε ακόμα περισσότερες αμερικανικές επιτροπές και πρωτοβουλίες που τάσσονταν υπέρ της διδασκαλίας των δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα, με πιο απαιτητικό αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, εθνικά κοινά κριτήρια, ακόμα περισσότερες εξετάσεις, αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ εκπαιδευτικών και σχολείων και σκληρότερη δουλειά για όλους. Ωστόσο, κατά την τελευταία εικοσιπενταετία, το επίπεδο και η επίδοση των Αμερικανών εκπαιδευτικών και των αμερικανικών σχολείων ακολουθούν σταθερά μια φθίνουσα πορεία σε σύγκριση με τα διεθνή δεδομένα. Παρ' όλα αυτά, για ένα διάστημα μεγαλύτερο από δύο δεκαετίες εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, οι Ηνωμένες Πολιτείες, όπως και άλλα αγγλο-αμερικανικά έθνη, αποτελούν τη επιτομή του ορισμού της τρέλας του Αϊνστάιν: να εξακολουθείς να κάνεις το ίδιο πράγμα περιμένοντας να έχεις διαφορετικό αποτέλεσμα. Επιβολή, πίεση, ντροπή, παρέμβαση από πάνω προς τα κάτω, αγορές, ανταγωνισμός, τυποποίηση, εξετάσεις και ευκολότεροι και ταχύτεροι τρόποι εισόδου στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού, κλείσιμο σχολείων που αποτυγχάνουν, απόλυση αναποτελεσματικών εκπαιδευτικών και δι-

ευθυντών σχολείων και νέο ξεκίνημα με νέους εκπαιδευτικούς και νεο-ιδρυθέντα σχολεία –στρατηγικές μεταρρύθμισης που απέτυχαν με θλιβερό τρόπο για περισσότερο από δύο δεκαετίες σε πολλά αγγλοσαξονικά έθνη– επανεφευρέθηκαν και επιβλήθηκαν εκ νέου με ακόμα μεγαλύτερη ένταση και αποφασιστικότητα.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΔΡΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ

Οι επικριτές ξεκίνησαν ήδη το έργο τους. Ο σύμβουλος διεθνούς αλλαγής Michael Fullan προβλέπει ότι ο *Αγώνας Δρόμου για την Κορυφή* (Race to the Top) του Προέδρου Obama, που έχει σκοπό να αλλάξει την πορεία των 5.000 σχολείων της χώρας με τις χειρότερες επιδόσεις, να άρει κάθε περιορισμό για την ίδρυση ιδιωτικοποιημένων σχολείων (charter school) και να εισαγάγει μέτρα όπως η σύνδεση της επίδοσης με την αμοιβή για την ανάπτυξη της ποιότητας της διδασκαλίας, θα έχει απόλυτη αποτυχία (Fullan, 2010). Η στρατηγική, όπως υποστηρίζει ο Fullan, ενδιαφέρεται ελάχιστα ή και καθόλου για την ανάπτυξη της ικανότητας των διευθυντών και των εκπαιδευτικών να βελτιωθούν συνολικά ή ως ένα σύστημα· βασίζεται σε μια λανθασμένη θεωρία, σύμφωνα με την οποία η ποιότητα του εκπαιδευτικού μπορεί να βελτιωθεί μέσω ενός συστήματος ανταγωνιστικών επιβραβεύσεων· και στηρίζεται σε ένα εξαιρετικά ατελές υπόδειγμα διαχείρισης, στο οποίο ο καθένας διευθύνει τη δική του μονάδα, είναι υπόλογος για τα αποτελέσματα και ανταγωνίζεται τους συναδέλφους του –δημιουργώντας φέουδα, και έλλειψη ικανότητας ή κινήτρων ώστε να βοηθά ο ένας επαγγελματία τον άλλο.

Η πρώην υφυπουργός Παιδείας Diane Ravitch επίσης αποδοκιμάζει το «απαίσιο εκπαιδευτικό σχέδιο» του Barack Obama, το οποίο το θεωρεί ακόμα χειρότερο από το προηγούμενο, το *Κανένα Παιδί δεν Μένει Πίσω* (No Child Left Behind), που έγινε αντικείμενο τόσο κλευασμού (Ravitch, 2010a). Το σχέδιο προωθεί τα ιδιωτικοποιημένα σχολεία, παρόλο που υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι δεν έχουν καλύτερες επιδόσεις σε σταθερή βάση ή ακόμα και κατά μέσο όρο σε σχέση με τα δημόσια σχολεία, που αποτελούν τη σαφή εναλ-

λακτική σε αυτά, και ότι απλώς «επιλέγουν τους καλύτερους μαθητές στις φτωχές κοινότητες», αφήνοντας τους υπόλοιπους να αγωνίζονται χωρίς βοήθεια (Ravitch, 2010a). Εν τω μεταξύ, η αμοιβή βάσει επίδοσης συνδέει τις επιβραβεύσεις των εκπαιδευτικών με τα αποτελέσματα σε απαίσια σχεδιασμένα τεστ αμφισβητούμενης αξίας και «καταστρέφει την ομαδική εργασία» μεταξύ των επαγγελματιών, οι οποίοι αντίθετα «έχουν την ανάγκη να μοιράζονται όσα γνωρίζουν». Η μεταρρύθμιση, καταλήγει η Ravitch, είναι «κακόβουλη, έχει πρόθεση να επιβάλει ποινές και είναι απόλυτα αδιάφορη απέναντι στα πραγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί».

Ο καθηγητής Yong Zhao, ο κορυφαίος Αμερικανός ειδικός σε θέματα εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στην Κίνα και τη Νοτιοανατολική Ασία, επισημαίνει ότι ο κορυφαίος οικονομικός ανταγωνιστής των ΗΠΑ, στην πραγματικότητα, αποκεντρώνει το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, διαφοροποιεί την αξιολόγηση και ενθαρρύνει την τοπική αυτονομία και την καινοτομία. Εν τω μεταξύ, ο Zhao καταλήγει, ενώ η Κίνα αποκεντρώνεται και η Σιγκαπούρη προωθεί ένα δημιουργικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από την αρχή του «Διδάσκω Λιγότερο, Μαθαίνω Περισσότερο», η αμερικανική παιδεία πεισματικά «κινείται προς τον αυταρχισμό, επιτρέποντας στην κυβέρνηση να υπαγορεύει τι και πώς πρέπει να μαθαίνουν οι μαθητές και τι πρέπει να διδάσκουν τα σχολεία» (Zhao, 2009, σελ. 40).

Στον πολιτισμό, την πολιτική και τις επιχειρήσεις –καθώς και στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση– πάρα πολλές αγγλο-αμερικανικές κουλτούρες και κοινωνίες έχουν αναπτύξει μια νοσηρή εμμονή με ό,τι είναι μεγαλύτερο, δυσκολότερο, πιο επίπονο, ταχύτερο και δυνατότερο. Εταιρείες που θυσιάζουν την ασφάλεια των πελατών τους για τη βραχυπρόθεσμη αξία της μετοχής, επιχειρήσεις που προκαλούν οικολογικό όλεθρο με υπερβολικά τολμηρές και ριψοκίνδυνες προσπάθειες να αυξήσουν την κερδοφορία, οικονομικές καταρρεύσεις που είναι αποτέλεσμα αστρονομικών χρεών που δεν μπορούν να αποπληρωθούν, ειδικοί στην αναστροφή που δημιουργούν ανεξέλεγκτη αναστάτωση, θέτοντας μη ρεαλιστικούς στόχους για ανάπτυξη, και εξίσου ανεξέλεγκτα ποσοστά απολύσεων του προσωπικού –αυτές

είναι οι συνέπειες της ανυπομονησίας, της ασέβειας, την υπεροψίας και της απληστίας που χαρακτηρίζει τα χειρότερα είδη επιχειρήσεων. Η αποτυχία, οι απολύσεις, ο ανταγωνισμός και το κλείσιμο των σχολείων είναι το εκπαιδευτικό ισοδύναμο της μη βιώσιμης αλλαγής στις επιχειρήσεις. Αυτό που προσφέρουν είναι μια υπερμεγέθη, διογκωμένη, τεχνητά βελτιωμένη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που μοιάζει ισχυρή.

Ακόμα και στον επιχειρηματικό κόσμο, αυτές οι μεγαλεπήβολες στρατηγικές για αλλαγή και βελτίωση δεν παράγουν βιώσιμη βελτίωση. Οι εταιρείες μπορεί να διαλυθούν, τα περιουσιακά στοιχεία να ξεπουληθούν και οι εργαζόμενοι να απολυθούν, χωρίς να τιμωρηθεί κάποιος, και όλα αυτά ενδέχεται να αυξήσουν τα βραχυπρόθεσμα έσοδα των μετόχων, αλλά ελάχιστες στρατηγικές αυτού του είδους επιβιώνουν μακροπρόθεσμα, και πολλές εταιρείες που επιχειρούν την αναστροφή, τελικά, γίνονται θύματα αυτής της επικίνδυνης συμπεριφοράς των επικεφαλής. Πράγματι, ο ειδικός σε θέματα διαχείρισης Manfred Kets de Vries εξηγεί ότι πολλοί από τους ονομαζόμενους ειδικούς δεν είναι παρά ψυχικά διαταραγμένοι νάρκισσοι, κοινωνιοπαθείς και εξουσιομανείς (Kets de Vries, 2006).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟ ΔΡΟΜΟ

Σε άλλα αγγλο-αμερικανικά περιβάλλοντα, τα χειρότερα στοιχεία του κινήματος για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση μετριάστηκαν από ηπιότερες εναλλακτικές, που επιφέρουν μικρότερες ποινές. Σε αυτά, ακόμα επιβάλλονται οι πολιτικοί στόχοι και οι επιδιώξεις για βελτίωση σε βασικά στοιχεία γραμματισμού, μαθηματικών και θετικών επιστημών μέσα από εξετάσεις, με επίμονη αδιαλλαξία, αλλά περιορίζονται από έναν πιο ήπιο λόγο αναφορικά με τη βελτίωση και από υψηλότερα επίπεδα επαγγελματικής υποστήριξης με τη μορφή βελτιωμένων υλικών, αυξημένων πόρων και καλύτερης κατάρτισης.

Στην Αγγλία, πριν από μια δεκαετία περίπου, και πιο πρόσφατα (και κατά κάποιο τρόπο διαφορετικά) στο Οντάριο, στον Καναδά και τώρα στην Αυστραλία, προωθείται και υποστηρίζεται ένα μοντέλο

εκπαίδευσης το οποίο βρίσκεται μεταξύ και πέρα από την πλήρη επαγγελματική αυτονομία της δεκαετίας του 1970, και τις κακόβουλες, φειδωλές, και τυποποιημένες μεταρρυθμίσεις που καθοδηγούνταν από την αγορά, οι οποίες χαρακτήριζαν την Αγγλία στις αρχές της δεκαετίας του 1990, και άλλες χώρες μετά από αυτήν.

Αυτός ο «Τρίτος Δρόμος» εκπαιδευτικής αλλαγής που αντανάκλαται στα μοντέλα εκπαίδευσης προσφέρει μια διπλή εξέλιξη στις πιο σκανδαλωδώς τεχνητές εναλλακτικές του:

- σαφή έμφαση στον ηθικό σκοπό της εκπαίδευσης
- δέσμευση στη δημιουργία ικανοτήτων.

Αυτά τα στοιχεία φαίνονται περισσότερο επαγγελματικά εφικτά και ακόμα και ικανά να εμπνεύσουν σε σχέση με τα αντίστοιχα μεταρρυθμιστικά στοιχεία που κατέτρεχαν και απειλούσαν να υποτάξουν τον εκπαιδευτικό. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, είναι εξαιρετικά προβληματικά.

Πρώτον, η αξιοθαύμαστη προώθηση του ηθικού σκοπού στις μεταρρυθμίσεις του Τρίτου Δρόμου επανειλημμένα καταλήγει, στην πράξη, *στον ίδιο* ηθικό σκοπό ανεξάρτητα από την κουλτούρα, τη χώρα ή το περιβάλλον –*Υψωσε τον πήχη και μείωσε το χάσμα* για να υπάρξει βελτίωση στις βαθμολογίες των τεστ επίτευξης στον γραμματισμό και τα μαθηματικά (που συνδέονται με γενικούς στόχους επίτευξης που επιβάλλει το σύστημα). Είτε πρόκειται για το Οντάριο, την Αυστραλία, τα νησιά των Βερμούδων ή την ευρύτερη περιοχή του Μάντσεστερ στην Αγγλία, ο στόχος ή ο ηθικός σκοπός είναι σχεδόν ο ίδιος. Οι χώρες και οι κουλτούρες μπορεί να διαφέρουν, αλλά οι διαφάνειες των συμβούλων στο PowerPoint παραμένουν σχεδόν πάντα οι ίδιες. Στον Τρίτο Δρόμο, οι άνθρωποι δεν ορίζουν ούτε αναπτύσσουν τα δικά τους κοινά οράματα ή τους ηθικούς σκοπούς. Τα οράματά τους δεν τους *ανήκουν*. Τα *νοικιάζουν* από άλλους ανθρώπους.

Δεύτερον, ενώ ο Τρίτος Δρόμος δεσμεύεται με αξιοθαύμαστο τρόπο στην απόκτηση ικανοτήτων, συχνά διαστρεβλώνει το νόημα της ικανότητας και εκτρέπει τους ανθρώπους από τους ευγενείς σκοπούς που αποτελούν το θεμέλιό του. Η ιδέα της απόκτησης ικανοτήτων

πρώτα προέκυψε στο περιβάλλον των αναπτυσσόμενων χωρών. Σχεδόν όπως και η έννοια και η στρατηγική της οργάνωσης της κοινότητας, έτσι και η απόκτηση ικανοτήτων σήμαινε να βοηθάς την κοινότητα για να βοηθήσει τον εαυτό της. Ήταν μια ανθρωπιστική έννοια και μια έννοια που είχε στόχο να βοηθήσει τους ανθρώπους να εκπληρώσουν τους δικούς τους συγκλονιστικούς σκοπούς, αυτούς που τους ενδιέφεραν. Στις πολιτικές του Τρίτου Δρόμου, ωστόσο, η απόκτηση ικανοτήτων συχνά μετατρέπεται σε κάτι άλλο –εκπαίδευση των ανθρώπων σε υπαγορευμένες στρατηγικές για να εκπληρώσουν σκοπούς και στόχους λογοδοσίας που τους επιβάλλονταν.

Στον Τρίτο Δρόμο, η απόκτηση ικανοτήτων αφορά στην εκπαίδευση για την εκπλήρωση μιας πολιτικής. Στον Τέταρτο Δρόμο της έμπνευσης, της καινοτομίας και της συλλογικής ευθύνης, όπως ξεκίνησε από τον Dennis Shirley και εμένα, ως αποτέλεσμα της άμεσης εργασίας μας σε περιοχές υψηλών επιδόσεων, όπως στη Φινλανδία και στην Αλμπέρτα, στον Καναδά, η απόκτηση ικανοτήτων αφορά περισσότερο στην αυτο-ανάπτυξη και εξέλιξη (Hargreaves & Shirley, 2009). Με λίγα λόγια, και για να γίνουμε πιο σαφείς, ο Τρίτος Δρόμος αφορά στην ενοικίαση και την εκπλήρωση των πολιτικών κάποιων άλλων, ενώ ο Τέταρτος Δρόμος αφορά στην κοινή ιδιοκτησία και την ανάπτυξη των συναρπαστικών σκοπών της ίδιας της κοινότητας.

ΦΩΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΟΡΡΑ

Σε όλο αυτό το μείγμα πολιτικής έχει φτάσει το πιο απίθανο υπόδειγμα εκπαιδευτικής επιτυχίας –η Φινλανδία. Με την απροσδόκητη και σταθερά υψηλή επίδοσή της σε διεθνή τεστ επιδόσεων των μαθητών, το γεγονός ότι κατέχει τις μικρότερες διαφορές στις επιδόσεις μεταξύ των μαθητών στον κόσμο, και τις εξίσου υψηλές θέσεις κατάταξης σε αξιολογήσεις οικονομικής ανταγωνιστικότητας, εταιρικής διαφάνειας και γενικής ευημερίας και ποιότητας ζωής, αυτή η μικρή βόρεια χώρα των μόλις 5,5 εκατομμυρίων ανθρώπων έχει φωτίσει ένα διαφορετικό μονοπάτι προς την εκπαιδευτική και οικονομική επιτυχία από αυτά που ακολούθησαν τα αγγλο-αμερικανικά έθνη.

Καθώς το ασυνήθιστο παράδειγμα της Φινλανδίας έξαισε την περιέργεια και το ενδιαφέρον τους, παιδαγωγοί και σχεδιαστές πολιτικής από όλο τον κόσμο επισκέφτηκαν αυτή τη σκανδιναβική χώρα για να μπορέσουν να ανακαλύψουν τα μυστικά της επιτυχίας της. Υπήρξα αρκετά τυχερός ώστε να βρίσκομαι μεταξύ αυτών. Το 2007 είχα τη σπάνια ευκαιρία να ηγηθώ μιας μικρής ομάδας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) στη Φινλανδία για να εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ των επιδόσεων της χώρας και των στρατηγικών της για την αναβάθμιση του σχολείου και την ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων (Hargreaves, Halasz & Pont, 2008).

Αντίθετα με πολλούς άλλους σχολιαστές σχετικά με τη φινλανδική εμπειρία, δεν βασιστήκαμε σε δευτερεύουσες πηγές μόνο, ή σε μερικές συνεντεύξεις με σχεδιαστές πολιτικής σε ανώτερες βαθμίδες, ή μόνο στη διαθέσιμη βιβλιογραφία στην εκπαιδευτική έρευνα. Παρατηρήσαμε και πήραμε συνέντευξη από μαθητές, εκπαιδευτικούς, διοικητικούς υπαλλήλους σε σχολεία και περιφέρειες, ειδικούς πανεπιστημιακής έρευνας και προσωπικό του Υπουργείου Παιδείας μέχρι το ανώτατο επίπεδο. Διαβάσαμε υλικό σχετικά με την ιστορία και την οργάνωση της Φινλανδίας ως κοινωνίας και της δυναμικής κορυφαίας της εταιρείας, της Nokia. Θέλαμε να καταλάβουμε τη χώρα και την ιστορία της, καθώς και τα σχολεία της, και να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι εξηγεί τη δυναμική της οικονομική και εκπαιδευτική αναστροφή μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου και την κατάρρευση της προστατευμένης ρωσικής αγοράς της Φινλανδίας το 1990. Σε όλη αυτή την έρευνα, γρήγορα έγινε σαφές σε εμάς ότι η κορυφαία αυθεντία που ήταν επικεφαλής στην ξεχωριστή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της Φινλανδίας ήταν και εξακολουθεί να είναι ο Pasi Sahlberg.

Ο Sahlberg μεγάλωσε σε μια φινλανδική οικογένεια εκπαιδευτικών. Δίδαξε σε φινλανδικό σχολείο και έπειτα στο πανεπιστήμιο. Από εκεί συνέχισε να έχει την ευθύνη για τη στρατηγική επαγγελματικής εξέλιξης στο Υπουργείο Παιδείας. Όπως όλοι οι άριστοι ερευνητές και σχολιαστές, ο Sahlberg ήταν και παραμένει τόσο εντός όσο και εκτός του συστήματος. Ως πιστό και έμπιστο μέλος του συστήμα-

τος, ο οποίος τώρα είναι επικεφαλής ενός από τους κορυφαίους οργανισμούς της Φινλανδίας στον τομέα της καινοτομίας, ο Sahlberg έχει μια πλούσια και αυθεντική εκπαίδευση και κατανόηση των εσωτερικών λειτουργιών του εκπαιδευτικού και κοινωνικού συστήματος του κράτους που συχνά αποτελούν μυστήριο για τους επισκέπτες στη χώρα.

Φεύγοντας από τη Φινλανδία για μια σημαντική θέση στην Παγκόσμια Τράπεζα, ο Pasi Sahlberg γρήγορα ανέπτυξε την ικανότητα να καταλαβαίνει, να ερμηνεύει και να παρέχει συστηματική υποστήριξη σε χώρες στην Ανατολική Ευρώπη, την Κεντρική Ασία, τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Εκτός από τη δημοσίευση μιας σειράς ακαδημαϊκών άρθρων για τη Φινλανδία, έγραψε επίσης την τελική έκθεση αναφορικά με τη Φινλανδία για την Παγκόσμια Τράπεζα.

Το κύρος του Sahlberg ως ενός παράγοντα εντός του συστήματος είναι σημαντικό. Δεν ενδιαφέρεται μόνο για μια συστηματική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση θεωρητικά. Νοιάζεται με πάθος και παραμένει βαθιά συνδεδεμένος με τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τις κοινότητες των οποίων τη μεταρρύθμιση τελικά υπηρετεί. Ένα από τα διακριτικά χαρακτηριστικά του χαρακτήρα του είναι ότι φτάνοντας σε μια νέα χώρα οπουδήποτε στον κόσμο, για να παράσχει συστηματική αξιολόγηση και υποστήριξη, μία από τις πρώτες επαγγελματικές του ενέργειες είναι πάντα να διδάξει μαθηματικά και να συζητήσει με τους μαθητές ενός από τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας.

Ο Sahlberg βοήθησε την ομάδα μας του ΟΟΣΑ να καταλάβει, και θα βοηθήσει και εσάς να καταλάβετε, τι κάνει τη φινλανδική μεταρρύθμιση να έχει μια τόσο ξεχωριστή επιτυχία, και γιατί έχει αποδειχτεί ακατάλληλη ως παράδειγμα εκπαιδευτικής αλλαγής στα αγγλοαμερικανικά έθνη. Η Φινλανδία, επισημαίνει,

- έχει αναπτύξει και διαθέτει το δικό της όραμα εκπαιδευτικής και κοινωνικής αλλαγής που συνδέεται με τη συμπερίληψη και τη δημιουργικότητα, παρά με την ενοικίαση ενός τυποποιημένου οράματος που αναπτύχθηκε αλλού·
- βασίζεται σε άριστους, καλά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς, με πλούσια ακαδημαϊκά προσόντα και μεταπτυχιακούς τίτλους, που

έλκονται στο επάγγελμα λόγω της συναρπαστικής κοινωνικής αποστολής του και των συνθηκών αυτονομίας και υποστήριξης – σε σύγκριση με τις ταχείες στρατηγικές εισαγωγής της βραχείας διάρκειας μόρφωσης και του μεγάλου ποσοστού ανανέωσης των εκπαιδευτικών που προωθείται σε χώρες όπως η Αγγλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες·

- διαθέτει μια περιεκτική στρατηγική για την ειδική εκπαίδευση, στην οποία οι μισοί από τους μαθητές της χώρας θα έχουν λάβει κάποια ειδική εκπαιδευτική υποστήριξη κάποια στιγμή πριν από τη συμπλήρωση της εννεαετούς βασικής εκπαίδευσης, αντίθετα από την ειδική εκπαιδευτική στρατηγική της νομικής αναγνώρισης, της κατάταξης και του χαρακτηρισμού των ατόμων που ευνοείται από τα αγγλο-αμερικανικά έθνη·
- έχει αναπτύξει την ικανότητα των εκπαιδευτικών να είναι συλλογικά υπεύθυνοι για την ανάπτυξη των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών και των διαγνωστικών αξιολογήσεων, και όχι να εκπληρώνουν τα προγράμματα που τους υποδεικνύονται και να ετοιμάζουν τα τυποποιημένα τεστ που σχεδιάστηκαν από κεντρικές κυβερνήσεις· και
- έχει συνδέσει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση με τη δημιουργική ανάπτυξη της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και επίσης την ανάπτυξη κοινωνικής συνοχής, συμπερίληψης και ενιαίας κοινότητας μέσα στην ευρύτερη κοινωνία.

Ο Pasi Sahlberg μας παρακινεί να μην ακολουθήσουμε τις στρατηγικές της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης (την οποία ονομάζει GERM) που προωθούν οι Αγγλο-αμερικανοί πολιτικοί ηγέτες και οι σύμβουλοι εκπαίδευσης, οι οποίοι απορρίπτουν τα πιθανά μαθήματα της φινλανδικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, εξαιτίας της ιδεολογικής αναστάτωσης που προκαλούν σε έθνη που είναι δεσμευμένα και προσκολλημένα σε υψηλά ποσοστά οικονομικής ανισότητας και δημόσιας αδημονίας για σκληρές συνομιλίες και βραχυπρόθεσμο κέρδος. Δείχνει πώς εκείνοι που απορρίπτουν τη Φινλανδία (υπέρ των δικών τους μοντέλων, βέβαια), με την αιτιολογία ότι πρόκειται για ένα έθνος μέτριου μεγέθους, παραβλέπουν ότι ο πληθυσμός του, των 5,5

εκατομμυρίων, πλησιάζει το μέσο πληθυσμό των περισσότερων αμερικανικών πολιτειών, όπου διαμορφώνεται το μεγαλύτερο μέρος της εκπαιδευτικής πολιτικής. Στο επιχείρημα ότι η Φινλανδία είναι απλώς πολύ διαφορετική από την Αμερική, την Αγγλία ή τον Καναδά (λες και η Ινδία, η Κίνα και η Ιαπωνία δεν είναι!), ο Sahlberg απαντάει αποκαλύπτοντας πόσο δραματικά έχει αλλάξει η Φινλανδία την ταυτότητα και τον προσανατολισμό της ως έθνος, και πώς άλλες χώρες μπορούν και πρέπει επίσης να το κάνουν.

Έχει μείνει στη μέση η δουλειά στην οποία δεν θα μπορέσουν ποτέ να ανταποκριθούν η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που προωθήθηκε από στρατηγικές τεχνητής μεταρρύθμισης και ο Αγώνας Δρόμου για την Κορυφή, που, όμως, ο Sahlberg μπορεί. Όχι μόνο επειδή είναι ο πιο αξιόπιστος ειδικός στις υποδειγματικές μεταρρυθμίσεις στη χώρα του, αλλά επειδή, επίσης, ως ένας ακαδημαϊκός παγκόσμιας εμβέλειας, και πρώην ειδικός της Παγκόσμιας Τράπεζας σε πολλές χώρες και τα εκπαιδευτικά τους συστήματα, ο Sahlberg έχει αποκτήσει μια διεθνή αντίληψη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης γενικά, καθώς και το πλεονέκτημα του «ξένου» στο να καταφέρνει να κάνει πιο οικείο στους άλλους αυτό που συμβαίνει στη Φινλανδία.

Ένας από τους τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί γίνονται καλύτεροι είναι μαθαίνοντας από άλλους εκπαιδευτικούς. Τα σχολεία γίνονται καλύτερα όταν μαθαίνουν από άλλα σχολεία. Η απομόνωση είναι ο εχθρός κάθε είδους βελτίωσης. Έχουμε σπαταλήσει δεκαετίες γκρεμίζοντας την απομόνωση των εκπαιδευτικών μέσα και μεταξύ των σχολείων. Ήρθε η ώρα να διαλύσουμε την ιδεολογία της μοναδικότητας στις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλα αγγλο-αμερικανικά έθνη, αν πρόκειται να αναπτύξουμε μεταρρυθμίσεις που πραγματικά θα αποτελέσουν έμπνευση για τους εκπαιδευτικούς μας, προκειμένου να βελτιώσουν τη μάθηση για όλους τους μαθητές –ιδιαίτερα εκείνους οι οποίοι δυσκολεύονται περισσότερο. Σε αυτήν την ουσιαστική αναζήτηση, ο Pasi Sahlberg αποτελεί αδιαμφισβήτητη έναν από τους καλύτερους δασκάλους.

Andy Hargreaves

Ευχαριστίες

Πριν γράψω αυτή τη σελίδα, πήγα σε ένα βιβλιοπωλείο της γειτονιάς και διάβασα τις ευχαριστίες σε διάφορα άλλα βιβλία. Πολλοί συγγραφείς περιλαμβάνουν σε αυτές ένα μακρύ κατάλογο ονομάτων – συναδέλφων, μαθητών και μερικές φορές και διαφωνούντων με τις απόψεις τους. Σε κάποιες περιπτώσεις αναρωτήθηκα αν όλοι όσοι αναφέρονται πραγματικά αξίζουν τις ευχαριστίες. Σε αυτό το βιβλίο, σας διαβεβαιώνω ότι όλοι όσοι αναφέρονται έχουν παίξει κάποιο ρόλο στην ανάπτυξη και τη συγγραφή του. Κάποιοι περισσότερο και κάποιοι λιγότερο, αλλά όλοι είναι σημαντικόι.

Η συγγραφή ενός βιβλίου για ένα θέμα τόσο σχετικό με τη ζωή και τη δουλειά σου παρουσιάζει δυσκολίες αν δεν συμβουλευέσαι περιστασιακά και μια άλλη άποψη. Για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου, βασίστηκα στις γνώσεις, τη σοφία και την εμπειρία στενών συναδέλφων και φίλων. Η πεποίθησή τους ότι αξίζει να μοιραστώ την ιστορία της Φινλανδίας με άλλους ανθρώπους, αποτέλεσε το εφιαλτήριο για τη συγγραφή του. Όμως το να ακούς μόνο την άποψη όσων συμφωνούν μαζί σου δεν αρκεί για να γράψεις ένα καλό βιβλίο. Αυτό μου θυμίζει αυτό που μου έλεγε η γιαγιά μου: Αν όλοι σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο, κανένας ενδεχομένως δεν σκέφτεται πολύ. Από αυτή την άποψη, είμαι ιδιαίτερα ευγνώμων σε εκείνους που τολμούν να διαφωνούν μαζί μου ή να εκφράζουν τις ανησυχίες τους, αλλά πάντα με σαφήνεια και σεβασμό.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στους Erkki Aho, Lisa Belzberg, David Berliner, Jean-Claude Couture, Linda Darling-Hammond, Carrie Fuller, Slavko Gaber, Kauko Hämäläinen, Andy Hargreaves, Tom Hatch, Jarkko Hautamäki, Hannah Hayman, Henry Heikkinen, Olli-Pekka Heinonen, Martti Hellström, Stephen Heyneman, Peter Johnson, Ben Levin, Henry Levin, Stephen Murgatroyd, Cera Murtagh, Hannele Niemi, David Oldroyd, Lyda Peters, Kari Pitkänen, Veera Salonen,

Laura Servage, Robert Schwartz, Dennis Shirley, και Win Wiencke. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Sam Abrams για τη σημαντική φιλία του και τη βοήθειά του στην επιμέλεια αυτού του βιβλίου.

Μια σημαντική πηγή έμπνευσης για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου αποτέλεσαν οι δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι σε όλο τον κόσμο που συνάντησα σε εκατοντάδες συνέδρια, σεμινάρια και συμπόσια. Έχω μάθει να κατανοώ και να σέβομαι την πολυπλοκότητα της εκπαιδευτικής αλλαγής. Ως αποτέλεσμα, είμαι ταπεινός μπροστά στο ερώτημα γιατί κάποια έθνη τα πάνε καλύτερα στο τομέα της παιδείας από άλλα. Είναι εύκολο να παραβλέψεις τις διαφορές περιβάλλοντος και να δώσεις απλές εξηγήσεις σε τέτοια ερωτήματα αναφορικά με το γιατί οι Φινλανδοί μαθητές τα πάνε καλύτερα σε διεθνή τεστ. Οι ερωτήσεις, οι συζητήσεις και οι επικριτικές ανησυχίες υπό αυτό το φως υπήρξαν ουσιαστικές για μένα στη διαμόρφωση της ιστορίας της εκπαιδευτικής εξέλιξης στη Φινλανδία. Οι διεθνείς φοιτητές και φοιτήτριές μου στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι υπήρξαν επίσης πηγή έμπνευσης όταν διερευνούσαμε τα μυστικά του φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος από οπτικές που συχνά περιλαμβάνουν πολύ διαφορετικές εμπειρίες και προσδοκίες από αυτές των Φινλανδών σπουδαστών. Είμαι ευγνώμων στο κοινό που με παρακολούθησε και έκανε τη συγγραφή αυτού του βιβλίου ένα συναρπαστικό ταξίδι, όπως και την εκπαιδευτική διαδικασία, για μένα.

Αυτό το βιβλίο είναι η εξέλιξη παλαιότερων εκδοχών διαφορετικών μερών της ανάλυσής μου και των επιχειρημάτων που υπάρχουν στη βιβλιογραφία στο τέλος αυτού του βιβλίου. Οι κριτικοί και οι εκδότες των επιστημονικών περιοδικών και των συλλογών όπου υπάρχουν προηγούμενες εργασίες μου έπαιξαν επίσης σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της επιχειρηματολογίας μου και στη σαφήνεια στην αφήγηση της ιστορίας της Φινλανδίας.

Είμαι αιώνια ευγνώμων στην Petra για τη διαρκή υποστήριξη και σοφία ώστε να μου δείχνει πάντα το δρόμο να προχωρήσω όταν η δική μου ενέργεια και θέληση δεν ήταν πολύ ισχυρές.